

ŻYCIORYS KS. BISKUPA ANDRZEJA WRONKI

Ks. Biskup Andrzej Wronka urodził się 21 października 1897 r. w Biskupicach Zabarycznych, w parafii Kotłów, dekanat i powiat Ostrów Wielkopolski, w archidiecezji poznańskiej. Rodzice jego: Józef i Maria, z domu Potera, byli włościańskiego pochodzenia (dziesięcioro rodzeństwa).

Pierwsze nauki od 1905—1909 r. pobierał w szkole powszechnej w Biskupicach Zab.: pierwszą Komunię św. przyjął w rodzinnej parafii w Kotłowie w dniu 5 lipca 1908 r., w tym też roku w dniu 8 września przyjmuje z rąk Ks. Biskupa Edwarda Likowskiego, również w Kotłowie, Sakrament Bierzmowania. Do studiów gimnazjalnych dobrze go przygotował miejscowy wikariusz w Kotłowie — ks. Józef Olejnik, który przed wstąpieniem do Seminarium Duchownego ukończył studia filologiczne. Od 1909 r. do czerwca 1917 r. uczęszczał do gimnazjum klasycznego w Ostrowie Wlkp. W lipcu 1917 r. został na kilka miesięcy zaciągnięty do wojska (pruskiego); na skutek słabego zdrowia został zwolniony z wojska i wówczas dookończył średnie nauki w gimnazjum klasycznym w Kępnie Wlkp., gdzie w dniu 14 czerwca 1918 r. złożył egzamin dojrzałości. Po maturze, dla zabezpieczenia się przed ponownym zaciągnięciem do służby wojskowej, przez pół roku pracował w rolnictwie na majątku w Droszkach, w powiecie namysłowskim, na Śląsku.

Po zakończeniu działań wojennych zgłosił się do Wyższego Seminarium Duchownego w Poznaniu. Ponieważ Seminarium Duchowne nie zostało jeszcze całkowicie zorganizowane, przez pewien czas pracował w Powiatowej Radzie Ludowej w Ostrzeszowie, by następnie zgłosić się ochotniczo do nowopowstałego wojska polskiego do 12 pułku strzelców wielkopolskich (późniejszy 69 pułk) i wysłany został na południowy front wielkopolski przeciw Grenzschutzowi. Zwolniony na skutek reklamacji z wojska rozpoczął w dniu 1 lipca 1919 r. wyższe studia filozoficzno-teologiczne w Poznaniu. W roku 1920 został wysłany przez Władzę Duchowną (na pięć miesięcy) do akcji plebiscytowej na Górny Śląsk i przydzielony został jako instruktor oświatowy do Powiatowego Komitetu Plebiscytowego w Wielkich Strzelcach na Śląsku Opolskim, gdzie codziennie w poszczególnych miejscowościach powiatu wygłaszał mowy wiecowe. Po ukończeniu wyższych studiów teologicznych otrzymał w dniu 26 maja

1923 r. w Gnieźnie z rąk Księdza Kardynała Edmunda Dalbora święcenia kapłańskie. Po święceniach pracował w charakterze wikariusza przy kościele Świętej Trójcy w Bydgoszczy, w Gniewkowie oraz w Inowrocławiu. Od 1 grudnia 1923 r. do czerwca 1928 r. pełnił funkcję prokuratora Arcybiskupiego Seminarium Duchownego w Poznaniu oraz wykładowcy liturgiki (ceremonie kościelne) i lektora języków: greckiego i hebrajskiego. W styczniu 1924 r. został przyjęty na wydział humanistyczny (dział orientalistyczny) Uniwersytetu Poznańskiego, na którym w dniu 4 czerwca 1927 r. uzyskał stopień naukowy doktora filozofii na podstawie rozprawy: *Jahwe jako nomen ineffabile* (streszczenie w *Rocznikach Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Poznaniu* z r. 1927).

Po reorganizacji studiów teologicznych w Arch. Gnieźnieńsko-Poznańskiej, w wyniku której Ks. Kard. August Hlond umieścił w Gnieźnie pierwsze dwa lata studiów filozoficzno-teologicznych, został oficjalnie zamianowany, z tytułem profesora, wykładowcą Wstępu do Pisma św., liturgiki, patrystyki i języków biblijnych. W latach 1933—1938 pełnił równocześnie funkcję sędziego prosynodalnego przy Metropol. Sądzie Duchownym w Gnieźnie, egzaminatora prosynodalnego oraz cenzora ksiąg treści religijnej. Do tych licznych i pracochłonnych funkcji doszły mu obowiązki Wicerektora Arcybiskupiego Seminarium Duchownego w Gnieźnie. Ponadto w latach 1925—1939 był redaktorem *ordinis divini officii* dla diecezji gnieźnieńskiej i poznańskiej, zaś w latach 1925—1928 był również redaktorem schematyzmów tychże diecezji. Od r. 1933—1938 był także członkiem Komisji Egzaminacyjnej dla organistów archidiecezji gnieźnieńskiej.

W roku 1933 zwiedzał, w celach duszpasterskich, polskie ośrodki emigracyjne na Węgrzech, a w 1938 także same ośrodki w Szwecji, w tych samych celach dwukrotnie zwiedzał ośrodki wychodźstwa polskiego we Francji.

Na specjalną uwagę zasługuje niezwykle wyróżnienie ks. Andrzeja Wronki w 1930 r., kiedy to reprezentował polski ruch liturgiczny na pierwszym międzynarodowym kongresie liturgicznym w Belgii, w Antwerpii. Fakt ten wymownie świadczy o jego pozycji naukowej w kraju w dziedzinie liturgiki. Na zjeździe w Antwerpii Ks. Andrzej Wronka wygłosił referat pod tytułem: *La méthode d'action liturgique en Pologne* drukowany w *COURS ET CONFERENCES DES SEMAINES LITURGIQUES*, t. IX, 155—163.

W dniu 1 listopada 1938 r. Księdza Wronkę zastaje zaszczytna nominacja *św. Kongregacji de Seminariis et Universitatibus* na Rektora Papieskiego Kolegium Polskiego w Rzymie. Zaskoczony przez wojnę w czasie wakacyjnego pobytu w kraju od listopada 1939 r. do października 1941 r. administrował parafią Wniebowzięcia Najśw. Maryi Panny w Gnieźnie. W dniu 6 października 1941 r. dzięki w ostatniej chwili otrzymanemu ostrzeżeniu, uszedł przed powszechną branką

księży do obozu koncentracyjnego w Dachau. W latach 1941 do 1945 został zmuszony przez okupacyjny *Arbeitsamt* do bankowej pracy w *Reichsbanku*. W lutym 1945 r. po ucieczce Niemców z Gniezna objął zarząd parafii farnej św. Trójcy w Gnieźnie.

W dniu 15 sierpnia 1945 r. Ks. Kardynał Prymas August Hlond, działając na mocy specjalnych upoważnień Stolicy Apostolskiej, zamianował go administratorem apostolskim diecezji chełmińskiej i gdańskiej z prawami biskupa diecezjalnego. Rządy nad tymi diecezjami objął w dniu 1 września 1945 r.

W dniu 4 maja 1946 r. Ojciec św. Pius XII powierzył mu zarząd i normalizację diecezji gdańskiej, wyrażając nadzieję, że i „ta diecezja, tak ciężko dotknięta przez wojnę, pod troskliwym i gorliwym zarządem Księdza Infułata wyleczy się ze swych ran i wróci do pełnego życia kościelnego, czego roztropna i uznania godna praca Księdza Infułata dokonała z powodzeniem w diecezji chełmińskiej”. Na skutek decyzji Stolicy Apostolskiej w dniu 1 lipca 1946 r. Ks. Infułat Andrzej Wronka przenosi się ze swej dotychczasowej rezydencji w Pelplinie do Gdańska-Oliwy, gdzie swoje obowiązki administratora apostolskiego diecezji gdańskiej wykonywał do dnia 26 stycznia 1951 r. Po wyjeździe z Gdańska-Oliwy zamieszkał w Poznaniu, najpierw w Seminarium Zagranicznym Towarzystwa Chrystusowego, a później u SS. Zmartwychwstanek przy ul. Głogowskiej 147 (wówczas Rokossowskiego 147) pełniąc funkcję kapelana. W dniu 10 września 1951 roku objął w Wyższym Seminarium Duchownym Księży Chrystusowców wykłady egzegezy Starego Testamentu, Wstępu do Pisma św. oraz j. hebrajskiego; w następnym roku także wykłady z liturgiki. W dniu 2 sierpnia 1952 r. został zamianowany Protonotariuszem Apostolskim *ad instar participantium*. W dniu 1 lutego 1956 r. został ustanowiony rektorem kościoła Pana Jezusa w Poznaniu.

W dniu 30 maja 1957 r. Ojciec św. Pius XII zamianował go biskupem tyt. watarbeńskim i sufraganem Archidiecezji Gnieźnieńskiej. Sakrę biskupią otrzymał na Jasnej Górze w dniu 29 grudnia 1957 r. z rąk Prymasa Polski Ks. Kard. Stefana Wyszyńskiego przy współudziale Ks. Arcybpa Antoniego Baraniaka i Ks. Bpa Bolesława Kominka z Wrocławia. W dniu 17 stycznia 1958 r. objął stanowisko Biskupa Sufragana i Wikariusza Generalnego Archidiecezji Wrocławskiej. W r. 1958 na prośbę ówczesnego Rektora Arcybiskupiego Seminarium Duchownego we Wrocławiu — Ks. Prof. Dra Pawła Latuska przejął wykłady duszpasterstwa liturgicznego, zaś w 1966 r. został profesorem i kierownikiem katedry liturgiki we Wrocławiu.

Poprzez swe wykłady Ks. Biskup Prof. Dr Andrzej Wronka dał się poznać duchowieństwu dolnośląskiej Archidiecezji jako niezwykle

głęboki teolog-liturgista, wybitny uczony i rzecznik jak najlepiej pojętej odnowy liturgicznej.

*

W dziejach ruchu liturgicznego w Polsce stanowisko Ks. A. Wronki jest szczególnie doniosłe. Ruch liturgiczny w naszym kraju zaczął się rozwijać przed 50 laty, a więc w tym czasie, kiedy otrzymał on święcenia kapłańskie. Ten ruch od razu mocno go ujął. Mimo Jego orientalistycznych studiów, którym oddawał się z obowiązku — na życzenie Przełożonych kościelnych, zdobyły Jego duszę książki *Marmiona*, *Voniera*, *Herwegena*. Obowiązkowe studium języków: hebrajskiego, asyryjskiego, egipskiego, koptyjskiego oraz kultury starożytnego Wschodu i klasycznego świata stały się pomocne dla zrozumienia misterium chrześcijaństwa, wokół którego też grawitowały długoletnie wykłady Ks. Biskupa w seminariach duchownych.

W swoim apostołacie liturgicznym Dostojny Jubilat wykazywał, czym jest liturgia i jakie jest jej znaczenie dla religijnego życia. Już Jego *Liturgia na ambonie* z roku 1933 ukazuje doniosłość liturgii dla życia pisząc, że liturgia jest narzędziem życiowym. Według tej koncepcji liturgia ma doniosłe znaczenie w duszpasterstwie i ściśle się z nim łączy. Wspólnoty parafialne chcą prowadzić życie duchowe winny je niejako zapładniać kultyczno-mistycznym życiem. Taka jest złota nić, która się ciągnie przez całe liturgiczne apostołstwo Ks. Biskupa Andrzeja Wronki. Może osoba samego Jubilata jest wyraźnym dowodem na to, jak życiowy duch liturgii umie uformować osobowość człowieka, dla którego liturgia nie jest problemem, lecz jak najbardziej oczywistym zdarzeniem życiowym. Codzienne duchowe przebywanie w atmosferze liturgicznej przynosi niezmożoną radość z tajemnicy zbawienia przez liturgię aktualizowaną.

Słuchacze teologii z archidiecezji gnieźnieńskiej, poznańskiej i wrocławskiej korzystali z takiego właśnie ujmowania liturgii pastoralnej. Tajemnica zbawienia formowała skutecznie ich życie a przez nich — życie wiernych w parafiach. Wykładającemu chodziło zawsze na pierwszym miejscu o wykazanie życiodajnej mocy liturgii, o wykorzystywanie liturgii dla duchowego życia. Dostojny Jubilat każde zagadnienie liturgiczne ujmował w kontekście historycznym, na szerokim tle porównawczym w oparciu o doktrynę teologiczną konieczną dla zrozumienia wpływu liturgicznego na dzieje wewnętrznego życia Kościoła. Taka metoda wykładów liturgicznych najlepiej przygotowuje studentów teologii do ich przyszłych zadań w liturgicznym posługiwaniu Ludowi Bożemu.

BIBLIOGRAFIA PRAC KS. BISKUPA PROF. DRA ANDRZEJA WRONKI

Rok 1927

Imię Jahweh w hebrajskich księgach Starego Testamentu, W: Sprawozdania Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, Poznań 1927, s. 45
Początki nauk judaistycznych, W: Sprawozdania Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, Poznań 1927, s. 46—47.

Rok 1928

Rec.: książki ks. Witolda Paulusa: Marduk Urtyp Christi, Rzym 1926, wyd. Instytutu Biblijnego w Rzymie. Rec. zamieszczona w „Ateneum Kapańskim” z 1928 r.

Rok 1929/30

Kadzidło w liturgii, „Misterium Christi” 1929/30 nr 4, s. 16.
Międzynarodowy Kongres Liturgiczny w Antwerpii, „Misterium Christi” 1929/30, nr 6, s. 21.
Obrządek ofiarowania w Mszałe gnieźnieńskim z 16 wieku, „Muzyka kościelna” 5 (1930) 181—185.

Rok 1931/32

Kazania liturgiczne, „Misterium Christi” 1931/32, s. 82—89 oraz s. 163—170.
La méthode d'action liturgique en Pologne, W: Cours et Conférences des Semaines Liturgiques, 1931, t. IX, s. 155—164.

Rok 1932/33

Liturgiczna myśl Adwentu, „Misterium Christi” 1932/33, s. 1—9.

Rok 1933

Liturgia na ambonie, Poznań 1933, s. 170

Zob. recenzje: „Gazeta Kościelna”, Lwów
nr 38, z 17. III 1933 przez X. Aleksandra Pichnika
nr 45 z 5 XI. 1933 przez X. Dr Stefana Abta
„Miesięcznik Diecezji Chełmińskiej” 1933, s. 724—725
rec. nap. przez Ks. Prof. Dr Kazimierza Bieczka
„Miesięcznik Kościelny Archidiecezji Gnieźnieńskiej i Poznańskiej”
1933, s. 62.
„Przegląd katolicki”, Warszawa 1933, nr 39, Przez X. A. S.
„Szkoła Chrystusowa”, 1933, s. 174
„Mysterium Christi”, 1932/33 s. 281—283
„Przegląd Homiletyczny”, 1933, zes. 4, przez X. Prof. Pilcha 1935,
s. 120—126, przez X. J. Piskorza 1935, s. 73—75, przez X. Inf. Krzeszkiewiczza
„Wiadomości dla Duchowieństwa”, 1933, s. 239
„Ateneum Kapańskie” 1934, nr 1 przez X. Doc. Dr Bronisława Gładysza
„Roczniki Katolickie”, 1933, przez X. Nikodema Cieszyńskiego
„Homó Dei” 1934, s. 191.

Rok 1934/35

Krew Odkupienia, „Misterium Christi” 1934/35, s. 132—137.

Rok 1935/36

Cele i dążenia współczesnego ruchu liturgicznego, „Misterium Christi” 1935/36, s. 143—148.

Udział wiernych w Ofierze Chrystusowej (Odczyt na akademii w Gnieźnie z okazji 10-lecia rządów Ks. Kard. Augusta Hlonda), nadbitka z „Miesięcznika Kościelnego — Organu Archidiecezji Gnieźnieńskiej i Poznańskiej” z 1936 r.

Rok 1938

Znaczenie Ojców Kościoła dla życia liturgicznego, „Miesięcznik Kościelny — Organ Archidiecezji Gnieźnieńskiej i Poznańskiej” 1938, s. 456—463.

Rok 1945

Orędzie do duchowieństwa diecezji chełmińskiej i gdańskiej, „Orędownik Diecezji Chełmińskiej” 1945, nr 1, s. 3—12 oraz 12—23.

Rok 1949

Diecezja Gdańska 1945—1948, „Homo Dei” 1949, s. 116.

Odrodzenie życia liturgicznego w Polsce, „Homo Dei” 1949, s. 742—754.

Rok 1957

Msza św. sakramentem jedności i miłości, „Msza św.” 1957 nr 8 s. 193.

Rok 1961

Mam nowy rytuał, „Przewodnik katolicki” 1961, s. 170.

Rok 1962

Oto teraz czas pożądanego, „Przewodnik katolicki, 1962, s. 152.

Uroczystości paschalne, „Przewodnik katolicki” 1962, s. 227.

Pierwszego dnia po szabacie, „Przewodnik katolicki” 1962, s. 250.

Bierzmowanie w parafii, „Przewodnik katolicki” 1962, s. 355.

Liturgia źródłem życia chrześcijańskiego „Przewodnik katolicki” 1962, s. 493.

W środę i w piątek pościmy, „Przewodnik katolicki” 1962, s. 534.

Rok 1963

Chrystus i my w historii zbawienia, „Przewodnik katolicki” 1963, s. 35.

Liturgia na piedestale Soboru, „Przewodnik katolicki” 1963, s. 169.

Nowy rytuał polski i Directorium o sakramentach w duszpasterstwie, „Miesięcznik Diecezjalny Gdański” 1963, s. 105—114.

Rok 1964

Zmiany w liturgii, „Msza św.” 1964 nr 5, s. 23.

Wprowadzenie w Konstytucję o Liturgii II Soboru Watykańskiego „Ruch Biblijny i Liturgiczny” 3 (1964) s. 138—146.

Soborowa Konstytucja o Liturgii, „Przewodnik katolicki” 1964, s. 411.

Rok 1965

Sakramentalia w życiu chrześcijańskim, „Ateneum Kapłańskie” 68 (1965) 87—93.

Niedziela jest świętem zmartwychwstania Pańskiego, „Przewodnik katolicki” 1965, s. 242.

Orędzie Pastorskie na dwudziestopięciolecie Diecezji Gdańskiej, „Nasza Przyszłość” t. XXII, 1965, s. 179—182.

Rok 1966

Liturgia po Soborze, „Collectanea Theologica” 36 (1966) 31—41.

Dlaczego bezgraniczną radością weseli się świat, „Przewodnik katolicki” 1966, s. 196.

Rok 1967

Liturgia po Soborze, „Biblioteka Kaznodziejska” 78 (1967) s. 157—163.

Rok 1968

Zadania biskupów w diecezji, „Ateneum Kapłańskie” 71 (1968) 214—221.
Wspomnienia z akcji plebiscytowej na Śląsku, „Gość niedzielny” numery: 31, 32, 33, 35.

Rok 1969

Ojczyzna, Nauka, Cnota, „Przewodnik katolicki” 1969, s. 11.
Ks. Jān Kompałka, „Przewodnik katolicki” 1969, s. 56.
Posoborowa odnowa liturgiczna, „Przewodnik katolicki” 1969, s. 386.

Rok 1970

Gdańskie wspomnienia duszpasterskie, „Przewodnik katolicki” 1970, s. 111.
Nowe modlitwy eucharystyczne, „Ateneum Kapłańskie” 74 (1970) s. 100—116.

Rok 1971

Przemówienie żałobne w Bazylice Mariackiej w Gdańsku przy zwłokach ś.p. Ks. Biskupa Edmunda Nowickiego w dniu 14. III. 1971, „Miesięcznik Diecezji Gdańskiej” 1971, s. 165—168.

Rok 1972

Pamięci Biskupa Pawła Zakrzewskiego, „Miesięcznik Pastorski Płocki” 1972, s. 106—112
25 lat od wydania encykliki Piusa XII *Mediator Dei et Hominum*, „Ruch Biblijny i Liturgiczny” 1972.

Ks. Wacław Świerzawski

NIEKTÓRE ELEMENTY FORMACJI LITURGICZNEJ

W roku 1964 Konstytucja o Liturgii Świętej poruszyła z posad nienaruszalny zdawałoby się monolit trydenckiej struktury liturgii. Główne tezy nie tylko udzielające koncesji na zmiany, ale te zmiany zalecające można streścić w kilku punktach. Motywy jakimi się Sobór kierował są wszystkim znane — przypomnijmy je jednak w tym kontekście, kiedy wspominamy pionierów ruchu odnowy liturgicznej w Polsce.¹

Konstytucja o Liturgii mówi:

„Ponieważ Sobór święty postawił sobie za cel przyczynić się do coraz większego rozwoju życia chrześcijańskiego wśród wiernych, le-

¹ Referat wygłoszony na Nadzwyczajnej Sesji Sekcji Biblijno-liturgicznej Polskiego Towarzystwa Teologicznego, urządzonej przy współpracy Instytutu Liturgicznego w Krakowie, ku czci śp. Ks. Dr Michała Kordela, w osiemdziesiątą rocznicę jego urodzin, dnia 6 grudnia 1972 r. Referat został wygłoszony w sali Instytutu poświęconej ku czci Ks. Kordela — *Cordelianum*. Po Sesji w kościele św. Marka odbyła się uroczysta koncelebra i modlitwy za zmarłych pionierów Ruchu Odnowy Liturgicznej w Polsce.